

DE PUNTJES OP DE

VAN HET PRACT
HUMAN

SCH
SME

MEI 1956

Orgaan van de
CENTRALE COMMISSIE
PRACTISCH HUMANISME

SECRETARIAAT:

MAURITSSTRAAT 64

UTRECHT

TELEFOON 22870

RAADSLIEDEN-CONFERENTIE 28-29 APRIL

IN

"DE ARK".

Vroeger was het makkelijk conferenties te verslaan. Toen je jong was, (categorie jeugdbeweging) greep je, thuisgekomen, de spattende pen om het allerwaarachtigste van je indrukken op papier te zetten. De waarheid stond vast met de kerngedachte: we hebben heerlijk gegeten, lekker geslapen en fijn geboemd. De uitwerking van dit thema was overbodig, alle discipelen wisten welke rijkdom van gedachten in het samenzijn de schotels hadden gegarneerd. De gedachten waren nog vrij, en de mens goed.

Analyserend als we nu zijn buigen we de rimpelige hoofden over het studie-detail, en bedachtzaam na-discussiërend aan tafel horen we ergens de stem van de voedster: weet je nou wel wat je eet? Een zacht verwijt wat alleen maar betekent dat de afstand tussen de vleesschotels van Hendrik VIII en het geestelijk goed van onze tijd te groot kan worden.

Nee heus, deze conferentie was goed en zinvol! In alle ernst. Onze raadslieden staan ieder op hun terrein in een stuk praktijk waarbij ze ervaringen opdoen. Er is behoefte aan uitwisselen van allerlei vragen die ons bezighouden, die ons hoog zitten.

Hoe kan het anders dan dat de sectie-bijeenkomsten die werden gehouden voor de raadslieden van de gemeenschappen, de arbeiderskampen en de gedetineerden, gelegenheid boden tot meer dan alleen maar het stellen van vragen. In kleinere groepen ontstaat de ontmoeting op gelijk niveau waar ruimte is om de opwellingen die op dat moment boven komen, rustig een kans te geven om gezamenlijk te worden doordacht. Er is een dynamiek omdat ieder vanuit puur menselijke behoefte zijn (onverplichte) bijdrage kan leveren. Het ontbreken van een dominerende figuur, die zo licht aarzelende of twijfelende gedachten overvleugelt, schept gelegenheid om vrijuit te spreken. Het ontdekken van allerlei wederkerigheden bij de ander heeft altijd een verrassende uitwerking. Vragen en problemen die ook anderen bezighouden geven ons het gevoel dat we niet eenzaam staan in het eigen werk.

Van ander gehalte is het instructieve karakter van een deskundige inleiding. De behandeling van het thema: "De geestelijk gestoorde mens", door Dr. V.W.D. Schenk was verrijkend voor onze inzichten in de praktijk van het werk. Zeker niet met de verwachting op het brede en moeilijke terrein van dit onderwerp zijn toehoorders volkomen klaarheid te kunnen verschaffen, heeft de inleider met zijn causerie een belangrijke bijdrage geleverd op deze conferentie.

Er blijven wensen over. Juist omdat dit samenzijn zinvol was openen zich perspectieven. Een etmaal is feitelijk te kort. Minstens drie dagen zou wenselijk zijn. En dan niet uitsluitend voor confereren en wat dies meer zij. De Ark ligt niet verlaten in de zondvloed, maar er is een rijkdom aan natuurschoon die in alle bereidheid ligt te wachten op een rijke afwisseling van het menu als stoffelijk-geestelijke bijdrage tot de waarde van het samenzijn.

ONZE BEELDENGALERIJ.

U ziet de tekening voor U, simpel van lijn:

Een kat, wandelend over de smalle rand van een schutting. Maak het geval wat geestig, met een gele maan door de takken en 't beest met de staart omhoog, en je hebt er plezier in.

Dit dier staat bekend om zijn soepele evenwicht, passende bij z'n sluipende aard. U kent de aanduiding: kat-achtig, panter-achtig. Er zit beheerstheid in en evenwichtigheid.

Verrassend is daarom het spreekwoord:

"Een kat in nood maakt rare sprongen".

Verrassend, want van zo'n lenig dier zouden we dit niet verwachten. Blijkbaar kunnen er gebeurtenissen zijn, die ook hem uit z'n evenwicht brengen, hoe beheerst hij ook lijkt te zijn.

De franse film "Wij zijn alle moordenaars", toont de geschiedenis van een arbeider, veroordeeld tot de doodstraf, omdat hij z'n kind met de pook heeft doodgeslagen. Het gebeurde stempelt hem tot moordenaar, de straf is de vergelding.

Hoe is de achtergrond?

De man verricht vermoeiende en zware arbeid in een fabriek, dag in dag uit. Het gezin, man, vrouw en twee kinderen, "woont" in één kamer waarin alle problemen van hun leven zich samenbundelen. De ouders hebben hiervan meer besef dan hun kinderen, die hun kinderlijke rechten opeisen. Ook het recht om te huilen en te jengelen. Er is de man die zorgen heeft en rust verlangt, en door 't huilen tot razernij komt. Drift verergert de onrust en het onherstelbare gebeurt: doodslag in opgekropte woede.

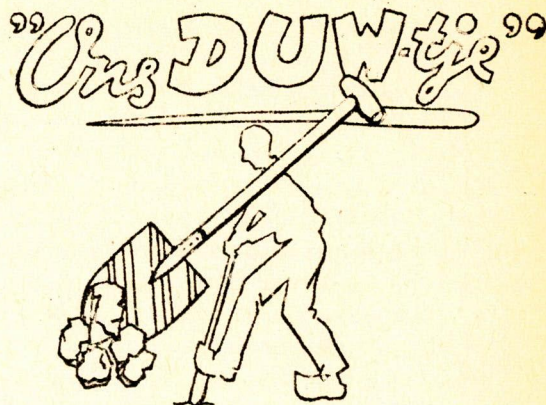
Zolang het leven waarin we verkeren normaal is, bevinden we ons in evenwicht. Moeilijke kwesties lossen we op door beheerstheid en overleg. "Alles komt op z'n pootjes terecht", zeggen we, alweer met de uitgebalanceerde kat als voorbeeld.

Daarom dit: zelfs een kat maakt rare sprongen, maar zeker wij mensen die heel wat minder evenwichtig zijn dan we vaak denken.

De sprong in nood staat ons allen te wachten in benarde omstandigheden, zonder dat we de gevolgen kunnen overzien.

Rekenschap geven van onszelf, wekt inzicht dat beide kanten deel uitmaken van het eigen wezen.

En behoedt ons voor een oordeel over de medemens.

TIEN RADIOLEZINGEN EN HUN GEBRUIK IN DE KAMPEN. IV.

Even opbellen.

Het kiezen van een opschrift is al even moeilijk als het maken van een vergelijking. En het opschrift van de lezing, waarover we nu iets gaan zeggen, houdt een vergelijking in. Is dus dubbel moeilijk mogen we wel zeggen.

Uit de inhoud wordt het wel duidelijk, dat het er om gaat, de hoorder of lezer voor te houden, dat ieder mens streeft naar enig menselijk contact. Ieder wil dit contact, zo wordt gezegd, heeft daaraan behoefte.

En daarom ook: even opbellen!

Voor onze arbeiders is deze wijze van voorstellen - en vergelijken - wat te eenvoudig gedacht. En niet enkel voor hen. Dezer dagen kwam ik in contact met iemand, die raad nodig had; ook steun. De persoon voelde zich eenzaam; stond "alleen in het leven". Hoewel de werkkring noopte tot omgang met anderen. Het geval kunnen wij hier niet nader aanduiden, doch de punten, die wij ter vergelijking nodig hebben zijn hiermee vermeld.

En nu vragen wij ons al dadelijk af - met de lezing voor ons - is er een/zichtbaar, ongrijpbaar contact per telefoon "dat toch helemaal echt is"? Ik weet het niet; eigenlijk doe ik beter te zeggen: "ik betwijfel het".

Maar het is ook slechts een vergelijking.

En ik wil het dan ook niet als een fout aanmerken, dit voorbeeld als uitgangspunt te nemen. Zo erg is het niet. Want bij het doorlezen van het geschrift blijkt wel, dat het om een geheel ander contact te doen is, dat dieper, inniger en menselijker is en dat door "even opbellen" op verre na niet kan worden bereikt.

Vergelijkingen zijn moeilijk. Ze brengen ons vaak op het verkeerde pad. Ze leiden zo dikwijls af.

Waarom het gaat: wanneer wij voor en te midden van onze arbeiders staan? Ik meen hierom: om het begrip mens-zijn; om het staan in een menselijke verhouding. En dus ook in een menselijke houding. En waar dat al heel vaak te abstract zal klinken, zeggen wij liever: laten wij gewoon zijn en heel gewoon doen. Zo zijn, als wij menen, dat het nu ongeveer behoort te zijn onder elkaar. Zo doen wij van mens tot mens, omdat wij menen dat het zo hoort. Hoe?

on

Ieder normaal mens heeft behoefte aan omgang met andere mensen. Ruimer opgevat: met levende wezens. Let maar e's op het kleine kind. Dit voelt zich heel vaak nog meer aangetrokken tot het dier of de plant dan tot de mens. Mogelijk vormt de moeder een uitzondering. Waarvoor de oorzaken aanwijsbaar zijn.

Leven zoekt leven. Kan dat ons uitgangspunt zijn? Leg het onze vrienden eens voor. En ook dit: leven tracht zich te handhaven; lichamelijk en, al vrij spoedig bij het nog zeer jonge kind, ook geestelijk. Daarover is met haast iedere arbeider wel een gesprek te voeren. Op een bepaald niveau; stellig; maar toch een gesprek.

En houd hem dan daarbij deze zin - uit de brief - eens voor: "we willen van het leven iets maken".

Dan zullen velen het hiermee eens zijn: van dat willen kan slechts sprake zijn, wanneer wij al vrij ver en zeer bewust op weg zijn. Al een stevig houvast in het leven hebben gevonden.

Ons niet meer "eenzaam" voelen, zou mijn boven bedoelde steun-zoekende zeggen.

En heel velen van onze arbeiders voelen zich "eenzaam". Al lijkt dat, oppervlakkig gezien, vaak anders.

Aan het slot van de brief lees ik "het humanisme is de zekerheid dat mens-zijn betekent: een onverwoestbaar streven van de mens, om boven zichzelf uit te komen".

Wij begrijpen heel goed, wat de schrijver hiermee bedoelt. Toch zou ik het liever voorlopig zo zeggen: "jongens, laten wij gewoon doen; zo heel gewoon onder mekaar. Zelfs e's een keertje wat gek doen; wij houden van een grap. En toch altijd weer als dood eenvoudige mensen. Zwetsen? - och waarom zouden we? Elkaar haten? Wat zou dat eigenlijk betekenen: haten?

Kunnen wij haten? Hoe ben je dan, of liever: hoe meen je dan te zijn? Als ik zeg, mannen, - want zo ongeveer staat het in een boek - haat wil de persoon, die wij menen te haten, vernietigen, doden dus, dan is haat en dodelijke afkeer feitelijk gelijk. (zie de lezing) En dan zijn haat, afkeer, weerzin tegen onze natuur in ontstaan. Onder de druk der omstandigheden. Ik zou hier zelfs aan deze luisteraars de vraag voorleggen: haat ge niet veeleer de omstandigheden, de toestanden, de situatie, waartegen ge U keert, dan de persoon?

Voor al probere men begrip bij te brengen voor het tegennatuurlijke in dit alles. Want het is onnatuurlijk, dat de ene mens de andere naar het leven staat. Het is natuurlijk, dat wij gevaren ontwijken of trachten te keren. Leven tracht zichzelf in stand te houden. 't Zou tegen onze natuur in gaan als 't omgekeerd gaat worden. En het is even natuurlijk dat het andere leven onze aandacht heeft. Dit is al het minste wat in ons actief gaat worden: aandacht, belangstelling. En in ons een zekere spanning wekt. Aandacht is immers spanning. En betekent ook een vraag; die een antwoord verlangt. En zo komen wij tot elkaar. Wij tot deze arbeider, met onze aandacht, onze spanning en onze vraag. En zo komt de arbeider tot ons - 't zij dan schoorvoetend. En samen vragen wij en trachten te antwoorden.

Zo komen mensen tot elkaar. Let maar weer op de kleuter, die zijn "collega" voor 't eerst ontmoet. Beide doorlopen de stadia: aandacht, spanning, vraag, antwoord, contact, omgang, botsing, strubbeling. En toch altijd maar weer een: elkaar zoeken, de mens zoekt de mens, lichamelijk en geestelijk. En met dit contact voelt hij zich bevredigd. En komt er daarom telkens op terug. Hij verlangt naar een volgende ontmoeting. Hij schept ervaring. Hij gaat ook eisen stellen; ook de ander eist. Hij schikt zich, de ander doet dit ook.

En dat bevredigt eveneens. Alleen hard tegen hard bevredigt niet. Zo al, dan is het schijn en onnatuurlijk.

De brief spreekt van vriendschap, liefde en vrede. Wat betekent dat allemaal? En wat heeft dat te betekenen tussen U en deze arbeiders?

De mens brengt het verder dan het dier. Hij heeft een grote voorsprong. Zijn bewust-zijn: hij is zich bewust er te zijn; te kunnen zijn; te bestaan.

Is het dit alleen?

Het is vooral ook door de spraak, door de taal, dat er een rijk opbloeiend contact van mens tot mens mogelijk is. Maar dan niet "kletsen en zwetsen" mannen.

Door de taal is deze mens niet alleen maar dier; hij is nu ook mens. Dat is "iets" meer dan dier-zijn. Nu kan hij luisteren, het gehoorde verwerken, er over nadenken. Het verwerpen of het er mee eens zijn. Hij kan iets willen, iets niet-willen, iets goedkeuren, iets afkeuren. En ook handelen. Hij kan - nog heel veel meer. Omdat hij mens is.

Maar hij kan ook veel, heel veel, aan zich voorbij laten gaan en menen "niks" te zijn dan enkel "dier" plus nog een hoopje onverschillig mens.

En toch is er weer dat ene: er ook willen zijn; er bij willen zijn en luisteren. En ook e's wat zeggen, en wat te zeggen hebben. Willen meedoen. Zich willen laten gelden. Met dat boven-dierlijke. Als mens dus. Waarbij het per slot draait om dat ene kleine woordje: ik. Zeg maar gerust: wij willen een ik zijn. (Weet ge nog, wanneer Uw kind zich voor het eerst "ik" noemde?)

Een ik, die dit en dat en zo heel veel kan.

En als al die "ikken", dat en dat en nog veel meer "kunnen" en ook "doen", kijk vrienden, dan zou ik zo zeggen ontstaat er "vanzelf" vriendschap, liefde, wederzijdse genegenheid, hulpvaardigheid, doodgewone gezelligheid, vertrouwen. Dan kunnen wij lachen, zingen en gekheid maken, zoals alweer heel goed in de brief staat.

Vreemd - een mens kan lachen, ook schreien. Een dier niet. Daar valt alweer een uurtje over te praten.

De mens kan gek-doen; en het dier? Een vogel kan zingen, als een mens. Moeten we dat gelijk stellen?

Wat een mooie gesprekken over tal van onderwerpen kunnen er groeien uit dit geschriftje.

Geven wij tot slot dit in een korte samenvatting weer.

Er is tussen ons, van mens tot mens heel vaak - of moeten wij zeggen wel haast altijd - een ongrijpbaar en onzichtbaar contact. Dat wij als min of meer "echt" ervaren. Is het als een natuurlijke noodwendigheid in kiem - dus als mogelijkheid - in ons aanwezig?

We leggen dit contact niet altijd even vlot. Van arbeider tot arbeider vaak gemakkelijker dan tussen arbeider en geestelijk raadsman. Wat denkt ge van de oorzaken in dezen? Van waar een zekere terughoudendheid? Hoe zit dat tussen land - provincie - streek - dorps - stadsgenoten? Hoe helpt de taal mee? En hoe staat het met het intermenselijk contact tussen ons en de kleurlingen?

Krijgt het zich willen laten gelden niet vaak een bittere bijsmaak? Waarvoor is er zoveel pessimisme en ongeloof inzake de bedoelde natuurlijke toenadering? Welke feiten logenstraffen ons geloof in de mens? Is er inderdaad mede-leven; en mede-lijden?

De humanist ziet de lichtzijde. Die er stellig is. Hij dient ernstig rekening te houden met de donkere kant, die er ook is. Wij verfoeien de oorlog - wij houden hem in stand. Maken hem mogelijk. Wij maken ruzie om een kleinigheid.

Vanwaar toch altijd weer aan dit menselijk tekort in ons. En waarom toch ook altijd weer dat ernstig pogen er aan te ontkomen?

En zo rinkelt de bel maar door. - .

Raadsman D. Dijkstra.

UIT DE BELEVENISSEN VAN EEN RAADSMAN.

Onvoltooid gegeven. -

Het stralende weer bezorgt ons concurrentie. Inplaats dat de arbeiders zich in de avond in het kamp ophouden trekken ze er op uit. De barakken liggen wat verlaten in de zonneschijn. Het is stil, heel stil en heel zonnig. Slechts één kamer blijkt bezet. Dat wil zeggen dat daar ongeveer acht man half bij de deur-opening bijeengeschoven zijn om uit te rusten in de avondlucht. Kennismaken is geen probleem een stoel bijshuiven nog minder.

Hier is weer een invalspoort, zoals er zovelen zijn in 't dagelijks gedoe, een wending op onze mierenweggetjes waarvan we tevoren niet weten waar ze heen leiden. Dit is een moment om alleen maar te zitten in een zwijgende overeenkomst. Tot er een opmerking valt over de warmte die zichtbaar en voelbaar boven het land staat.

- Ja, de natuur houdt geen rekening met onze wensen, denk ik zo. Veronderstel eens dat 't altijd zomer was.-

- 't Zou niet eens kunnen, zegt m'n buurman, en kon het wel dan zou 't niet beter zijn.-

- Waarom niet? Als het nou eens een ideale omgeving was waar je in zou leven, waarbij je nergens mee rekening had te houden?-

- Daar weet ik wel wat van, zegt een ander, dat heb ik gekend.-

Zijn verhaal is boeiend. Voor de laatste oorlog woonde hij ruim dertig jaar in Frankrijk. Een Hollandse familie bezat een landhuis in het zuiden van 't land. Hier was hij aangesteld als bedrijfsleider. Met zijn gezin woonde hij op het landgoed waarvan de eigenaar veel in het buitenland verbleef. Hij had er een prinsenvoeten, kon gaan jagen en had voorrechten die zijn beroep meebracht. Er was één verbod, buiten het landgoed mocht hij zich niet begeven, en ondanks alle vrijheid die hij bezat voelde hij dit voorschrift soms als een belemmering.

Dit verhaal wekt vragen van andere aard, maar terwijl ik hem verwonderd aanzie, zegt hij rustig:

- Ja, waarom ik nu hier ben, daar zwijg ik liever over.-

- Ik dacht alleen maar zo.-

- Begrijp ik, zegt hij, en wel lachen even. Maar dan vertelt hij verder.

Oorlog 1940. De ontvluchting over zee mislukt. Familie en bekenden worden gegrepen en weggevoerd. Zijn vrouw, van Joodse afkomst, gaat naar Dachau. Beide zoons sneuvelden in de oorlog. Zelf is hij weggevoerd naar Stuttgart, maar weet te ontkomen. Dan de tijd bij de verzetsstrijders in Frankrijk, de invasie, bevrijding en terugkeer naar Holland. Hier sloot zich een kring van zijn leven.

- Uw vrouw en twee zoons. En nog andere kinderen?-

Er was nog een dochter, die eerder door ziekte overleed. Nu weet ik het dan, hij heeft niets meer. Zeggen dat je dit begrijpt lijkt me niet juist. Hij is zestig jaar nu en ziet er beschaafd uit. Mijn vraag klinkt wat gek:

- Man, hoe ben je hier overheen gekomen?-

Hij lacht zonder geforceerdheid en zegt:

- Ik heb geen haat tegen de Duitsers. Bij de Maquis, toen we met krijgsge-

vangenen te maken kregen, kon ik zelfs met genegenheid omgaan met de oudere Duitsers. Er zijn er maar drie die ik, wanneer ik ze eens te pakken zou krijgen, levend zou kunnen villen en met zout inwrijven.-

Deze avond heeft geen happy-end.

We hebben nog een tijd gezeten tot het bijna donker was, overgaande tot het moment waarop het licht aanschoot en een thuiskomer z'n brood op tafel smeeft met de luidruchtigheid die kenmerkend kan zijn voor de kampsfeer.

Verdraagzaamheid, en echte persoonlijke vrijheid, kijk, dit zijn nu nog zoveel dure woorden, voorbarig in deze menselijke situatie hoe vriendelijk en evenwichtig die ook schijnt te zijn.

Dit verhaal kan alleen, misschien, een bedding zijn waardoor een volgende keer een gesprek kan worden gevoerd in nauwer contact. Tot zolang geldt alleen maar eerbied voor het leed van de ander

d'See-Uyl.

DE LEVENSKIJK EN LEVENSHOUDING VAN DE BRITSE ARBEIDER (III).

We zetten onze weergave van het hoofdstuk over bovengenoemd onderwerp uit Zweig's boek over de Britse arbeider nog even voort.

Arbeid en vrije tijd.

In het bewustzijn van de arbeiders speelt de arbeid een veel geringere rol dan de vrije tijd en het vrij zijn. De arbeid wordt veelal gevoeld als slavernij of op z'n minst als een plicht, waaraan men niet ontkomen kan. Er is dus geen sprake van de arbeids-ethos. De nadruk ligt veel meer op de vrije tijd en op de ontspanning. Men wil het leven genieten. Natuurlijk, een goed leven kent vrijheid en plichten, maar de nadruk ligt wel op de vrijheid. Het komt weer in een groot aantal dikwijls gebruikte gezegden tot uitdrukking: "Neem het er van, als je kunt", "schep vreugde in het leven", "neem het leven van de gemakkelijke kant", "zonder plezier is het leven niets waard", enz. De behoefte aan plezier en ontspanning is werkelijk zeer groot.

Maar misschien de meest belangrijke trek is de behoefte naar vrijheid van zorgen, en de nadruk op het heden. De collectieve ervaring op dit punt komt ook hier weer in allerlei vaste gezegden tot uitdrukking: "Neem het leven zoals het valt", "geen zorgen voor de tijd", "van de ene dag in de andere leven", "morgen komt er weer een dag", enz.

Als we hier een vergelijking met onze (kamp)-arbeiders maken, dan geloven we bij hen toch wel een iets andere geestesgesteldheid aan te treffen. Van een waarlijk arbeids-ethos is ook bij hen geen sprake, maar dat de arbeid veelal als slavernij, of alleen maar als nu eenmaal onontkoombaar wordt beschouwd, kan toch ook niet worden gezegd. Wij ontdekken nog heel dikwijls een stuk liefde voor het werk, ook bij de grondwerkers. Men doet zijn werk over het algemeen graag en de oudere arbeider verklaart met trots, dat hij 't nog tegen een jongere opneemt met de schop. Kritiek richt zich tegen de arbeidsverhoudingen, niet tegen de arbeid op zichzelf. Of het met fabrieksarbeiders net zo staat, weten we niet. Wel ontmoeten we bij de kamparbeiders veel weerzin tegen de fabriek. Men houdt van het buitenwerk, maar men "houdt" er dan ook van.

Bijgevolg geloven we dan ook niet dat bij onze (kamp)-arbeiders de nadruk zo zeer ligt op de vrije tijd en het vrij zijn. De arbeid is nog een integrerend deel van hun leven.

Het "van de ene dag in de andere leven" en het "morgen komt er weer een dag" lijkt ons ook voor onze gemiddelde arbeider niet representatief. Men zou het hoogstens van de luchtiger en gemakkelijker levende Brabanders kunnen zeggen.

Realistische instelling.

De Britse arbeider, zo zegt Zweig, is zeer realistisch ingesteld. Hij laat zich niet leiden door theorieën, maar door de feiten en zijn gezond verstand. Hij kent het leven met heel zijn hardheid, zijn wreedheid en zijn vele conflicten. Hij geeft zich zelden over aan vrome wensen. Hij houdt zich bij de realiteit.

Dat wil niet zeggen, dat hij de wereld der ideeën en aspiraties niet erkent. Maar hij blijft toch met z'n benen op de grond staan. Zijn groot realisme doet hem alle kant- en klare formules wantrouwen. De praktische werkelijkheid en zijn gezonde verstand betekenen meer voor hem dan theorieën en doctrines.

Ideeën, gedachten, kan hij waarderen, maar altijd "tot op zekere hoogte". Die reserve maakt hij in bijna elk gesprek. Als men hem vraagt of hij godsdienst, socialisme, opvoeding enz. goed vindt, dan is het meest waarschijnlijke antwoord, dat hij geeft: "Tot op zekere hoogte". Deze uitdrukking heeft een remmende werking op bijna elk gesprek, zo, dat zij zelfs irriterend wordt voor de intellectueel. Zweig ziet haar echter als de gecompromiteerde weergave van de ervaring dat zelfs het beste in zijn tegendeel kan verkeren door overdrijving. De Britse arbeider heeft dus tegenover ideeën en beweringen altijd zijn reserves. Hij ziet onmiddellijk de tegenkant: "Godsdienst is goed, tot op zekere hoogte, maar er zijn er verscheidenen gek van geworden". "Socialisme is best, maar tot op zekere hoogte, want je kunt de menselijke natuur niet uitvlakken". "Opvoeding is goed, tot op zekere hoogte, want teveel opvoeding is voor niemand goed en weinig is erger dan niets".

Hoe staat het met onze arbeiders? Wel anders geloven wij. Realistisch zijn ze wel, in die zin dat de praktijk ze meer interesseert dan schone ideeën. Maar zo realistisch, in die zin, dat ze van elke idee direct de tegenkant aanvoeren, zijn ze toch niet. Iets is niet gauw "tot op zekere hoogte waar". Integendeel ! Men ontmoet veelvuldig krasse beweringen, die tegen alles in worden volgehouden. Gesprekken worden niet geremd door de reserve van het "tot op zekere hoogte". Men stelt veeleer heftig en emotioneel standpunten tegenover elkaar.

Ethisch optimisme.

De Britse arbeider spreekt graag en veel over de menselijke natuur. Hij ziet de mens zowel goed als slecht en alleen bij uitzondering kan een mens als door en door slecht worden aangemerkt. De gewone mens is goed in het ene opzicht en slecht in het andere. Sommigen zijn goede vaders, maar slechte echtgenoten. Anderen gedragen zich thuis slecht, maar zijn prima kerels op het werk enz. Of een mens goed is of slecht, hangt, naar de mening van de arbeiders, af van milieu-factoren; van de omgeving waarin hij is opgegroeid, van de opvoeding, van de persoonlijke situatie, waarin hij verkeert. Op dat punt heerst grote eenstemmigheid van opvatting: "Hoe zou men, zelfs van de mens met de beste natuurlijke aanleg, kunnen verwachten, dat hij een goed leven zou leiden, als hij zijn opvoeding op straat heeft gekregen, als hij niet anders dan slechte gewoonten heeft geleerd enz. Dat wrekt zich zijn hele leven door".

Het meest naar voren springende element in de levenskijk van de Britse arbeider is volgens Zweig zijn ethisch optimisme en zijn geloof in een betere wereld. Dit komt dikwijls tot uitdrukking in een naïef geloof in de vooruitgang, die voort zal komen uit de verbetering van de levensomstandigheden en van de mens beide. "Het is plicht de wereld beter achter te laten, dan je hem gevonden hebt", is men van mening.

Daarbij interesseert hij zich bijzonder weinig voor woorden. Hij wenst daden. Met Goethe's Faust zou hij kunnen zeggen: "In den beginne was de daad". Ook de geringste daad is hem meer waard dan een stroom van mooie

woorden. Van Verstand en rede verwacht hij geen betere wereld, wel van de menselijke goedheid en het menselijk hart. Kennis en wetenschap maken geen indruk op hem, maar hij is gevoelig voor kleine verbeteringen in de levensomstandigheden en voor kleine daden, die voortkomen uit het hart.

Dit ethisch optimisme, dit vertrouwen in de goedheid van de mens, vinden we bij onze arbeiders zeker niet als de meest naar voren komende trek terug. We geloven eerder het tegendeel te kunnen constateren. De al eens in deze bladzijden geciteerde uitspraak van een arbeider: "Alle mensen zijn slecht" is meer representatief voor de algemene mening, dan het inderdaad wat naïeve optimisme omtrent de mens van de Britse arbeider. In gesprekken over dit thema hebben we de mening van onze arbeiders meermalen getest. We gebruikten dan het beeld van een balans: als we op de ene schaal van een balans al het goede leggen dat door mensen is gedaan en op de andere al het kwade, naar welke zijde zou de balans dan doorslaan? Het is natuurlijk moeilijk af te wegen, maar het antwoord was toch steeds direct klaar en werd zonder enige reserve gegeven: De schaal slaat naar de zijde van het kwaad door en diep ook! Een heel ander antwoord dan waartoe b.v. Camus komt in zijn boek "De Pest", waarin hij na veel ellende onder en met mensen uitspreekt: "dat er in de mens toch meer bewonderenswaardigs is dan verachtelijks". Een dergelijk uitspraak zullen we van onze arbeiders niet horen. Onze raadslieden hebben integendeel werk om hun, ook weer eenzijdige, ethische pessimisme te doorbreken en hen er oog voor te doen krijgen, dat de mens toch op z'n minst mogelijkheden tot het goede in zich draagt. Het vanzelfsprekende geloof in de vooruitgang is zeker ook voor onze arbeiders niet karakteristiek.

We besluiten hiermee het overzicht van Zweig's bevindingen bij zijn onderzoek naar de levenskijk en de levenshouding van de Britse arbeider. Bij de vergelijking met de arbeiders, die wij in de kampen ontmoeten, troffen we nog al eens verschillen aan. Die verschillen kunnen zijn bepaald door uiteenlopende historische en kundige milieu-factoren en verschillen in volkskarakter. Zij kunnen mede gelegen zijn in Zweig's en onze interpretatie van de verschijnselen en de uitspraken der arbeiders. Nader uitsluitel daarover zou een veel diepergaande studie vereisen. We hebben niet anders willen doen dan onze indrukken van onze arbeiders met die van Zweig over de Britse arbeiders vergelijken. En we wijzen er nogmaals op, dat we in deze vergelijking alleen onze kamparbeiders hebben betrokken.

We bespraken voorts alleen het meer genoemde hoofdstuk uit Zweig's boek. De 23 andere hoofdstukken leveren evenzeer interessante stof voor onze raadslieden in de arbeiderskampen.

E E D.

Ik kreeg een oproep van de inspecteur van de belastingen om voor de kantonrechter in Amsterdam de eed te komen afleggen, in verband met de successiebelasting over de nalatenschap van mijn vader.

't Bleek dat de kantonrechter elke morgen om 10 uur hele rijen burgers die gewetensformaliteit laat verrichten en dus kwam ik op een goede dag om één minuut voor 10 het wachtlokaal binnenhollen, waar juist de bode "successies!!" riep, als gevolg waarvan we met een stuk of twaalf gegadigden de kamer van de kantonrechter binnendromden. Mijn formulier lag nu bovenop. Gelukkig las de kantonrechter het hele lange formulier met alle, voor dit geval speciale bijzonderheden, voor en hoefde je alleen maar de eedsformule te herhalen.

"Wilt U naar voren komen", dit tegen mij als eerste, "twee vingers van Uw rechterhand omhoog steken en mij nazeggen.....

"Ik zou graag de gelofte afleggen". Iets als een wolk trok over het voorhoofd van de magistraat.

"Hebt U onoverkomelijke bezwaren, ontleend aan de godsdienst, tegen het afleggen van de eed?"

"Ja."

"Bent U doopsgezind?"

"Nee."

"Wilt U dan Uw handtekening onder dit formulier zetten?"

Aldus geschiedde en ik legde de gelofte af.

Nummer twee werd opgeroepen naar voren te komen, twee vingers van de rechterhand omhoog te steken en de eedsformule te herhalen.

"Ik zou ook graag de gelofte afleggen", klonk het. Wéér de vragen, wéér de handtekening.

Ineens begreep ik hoe véél meer tijd de kantonrechter aan z'n ochtend-"successies" moet besteden wanneer toevallig de eerste klant begint met de gelofte te vragen. Eigenlijk had ik gedacht, dat door hem gevraagd zou worden of men de eed, dan wel de gelofte wilde afleggen. Op het formulier dat we hadden ingeleverd stond alles keurig dubbel geformuleerd en dus was het eigenlijk erg duidelijk dat je zelf kon kiezen.

Toch blijkbaar niet voor iedereen zó duidelijk. Want terwijl de een na de ander naar voren ging en nu verscheidenen de gelofte aflegden en de kantonrechter vermoedelijk in zorg zat dat iemand op de vraag over de onoverkomelijke bezwaren zou gaan debatteren of argumenteren, waardoor het allemaal nóg langer zou gaan duren, begon m'n buurvrouw fluisterend een gesprek.

"Kan je dat zó maar doen, de gelofte kiezen?"

"Ja, dat kan gewoon."

"Is dat dan even geldig als een echte eed?"

"Ja, precies even geldig en je bent er natuurlijk ook net zo aan gebonden."

"O. Ja, ik gelóóf helemaal niets, ziet U!"

"O. Vindt U 't dan eigenlijk ook niet juist om God niet aan te roepen als je niet gelooft?" - Wat je al een gesprekken voert in 't aangezicht van een kantonrechter!

"Ja, dat is wel zo! - En ik ben nog wel katholiek opgevoed."

We zwegen even. Een oude Markense vrouw in kostuum legde de eed af.

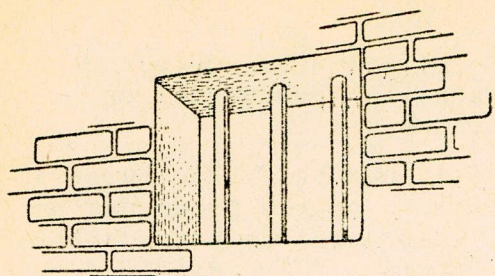
"Kan 't geen kwaad als je zómaar zegt dat je tegen de godsdienst bent?"

"Nee, dat kan helemaal geen kwaad."

"O -."

Toen was ze aan de beurt, ging naar voren en legde de eed af.

Tk.

VAN ACHTER DE TRALIES

TWEE CONFERENTIES.

Op 28 en 29 april j.l. zijn de geestelijke raadslieden van het Humanistisch Verbond, werkzaam op de verschillende terreinen van het practisch humanisme, en op 5 en 6 mei j.l. de reclasseerders van Humanitas in conferentie bijeengewees, resp. in De Ark te Nunspeet en het Oolgaardshuis te Arnhem.

Twee conferenties van humanisten, die, bewogen door het lot van hun medemens, zich ernstig voorbereiden op een taak, die gericht is op leniging van geestelijke en maatschappelijke nood.

Het is waarlijk niet voor de eerste keer, dat van humanistische zijde op deze terreinen activiteit wordt ontplooid, maar nimmer gebeurde dat zo georganiseerd en zo systematisch als vandaag de dag. Vooral op conferenties, als waarover wij thans schrijven, beseft men eerst goed hoe uniek en waardevol de bijdrage is, die wij met dit georganiseerde geestelijk en maatschappelijk werk aan het moderne humanisme leveren. De deelnemers aan de conferenties zijn zich dit waarschijnlijk niet bewust geweest, zij hadden er die dagen ook geen tijd voor. De problemen van hulpverlening vroegen aandacht en kregen het volle pond.

Opmerkelijk was, dat nagenoeg niet gesproken is over de positie van het humanistische maatschappelijk en geestelijk werk. Helaas zijn we nog niet zover, dat ons werk con amore wordt aanvaard. De humanistische praktijkwerkers zijn echter ten volle overtuigd van de noodzaak en mogelijkheden. Dat is in de huidige situatie van grote, ja zelfs van doorslaggevende betekenis. Ondanks alles breidt het werk zich voortdurend uit, bovendien groeit toch ook de waardering.

In dit verband is het goed er nog eens op te wijzen hoe men in godsdienstige kringen de antieke, sterk humanistisch georiënteerde wereld, met betrekking tot de hulpverlening aan mensen in moeilijkheden destijds beschouwde als "Eine Welt ohne Liebe". In haar bijdrage tot het protestants-christelijke boek over Maatschappelijk Werk, "Helpen als Ambacht", schrijft Mej. M. Kamphuis, dat die opvatting in onze tijd wel grondig geliquideerd is. En van het 16^e eeuwse humanisme merkt zij zelfs op, dat het, o.m. door zijn mensbeeld, uitermate geschikt was nieuwe impulsen te geven aan allerlei vormen van hulpverlening.

Zulke waarderende woorden horen we nog niet zo vaak over de bijdragen die wij leveren. Velen weten kennelijk nog niet goed raad met dat moderne humanisme. Hier en daar breekt de waardering echter door en gezien o.a. de ernst van de conferentiegangers, bij de benadering van de problemen van hun werk en het vertrouwen in eigen mogelijkheden, zijn we er zeker van, dat een min of meer algemene aanvaarding mettertijd een feit zal worden, in verband met de kwaliteit van het humanistische werk.

Het is niet onze bedoeling van beide conferenties in dit artikel verslag uit te brengen. Uitgebreide verslagen zullen wel volgen.

Bij één punt willen wij echter nog stilstaan.

Het is zeer opmerkelijk, zij het geenszins onverklaarbaar, dat op beide conferenties uitvoerig aandacht is besteed aan de geestelijk gestoorde mens. Voor de geestelijke raadslieden sprak Dr.V.W.D. Schenk en voor de reclasseerders van Humanitas Dr. J. Kloek, twee ervaren psychiaters, die beiden op voortreffelijke wijze hun licht hebben laten schijnen over de hiermee samenhangende problemen.

Wanneer zij iets hebben duidelijk gemaakt, dan is het wel in de eerste plaats, dat de geestelijk gestoorde mens, wat de diagnostiek en psychische therapie betreft, is aangewezen op de psychiater en niet op geestelijke raadslieden of reclasseerders, die beiden ten enenmale de opleiding en de ervaring missen om zich op die terreinen te gaan bewegen. Wanneer zij zouden menen een cliënt het stempel van bijv. psychopathie te mogen opdrukken, dan wel veronderstellen zich aan therapie te buiten te kunnen gaan worden zij kwakzalvers, ten aanzien van wie men zich mag afvragen of zij zich niet schuldig maken aan het onbevoegd uitoefenen van de geneeskunst.

Dit betekent echter niet dat geestelijke werkers en reclasseerders met betrekking tot de gestoorde mens geen taak zouden hebben. Ook de geestelijk gestoorde mens is gevoelig voor het feit, dat een medemens bereid en in staat is naar hem te luisteren, dat hij nog wordt geaccepteerd. Wel zeer in het bijzonder geldt dit voor reclassenten en gedetineerden, die zich zo nadrukkelijk uitgestoten voelen. In die omstandigheden een mens te ontmoeten, die bereid is naast hem te gaan staan, die hem ernstig neemt en vertrouwen in mogelijkheden heeft behouden, is van onschatbare betekenis. Daar kan op zichzelf een stimulerende, we mogen wel zeggen een reinigende invloed van uitgaan.

Laten we niet te licht denken over de betekenis van deze taak, noch over de eisen die daarvoor aan de geestelijke raadsman en reclasseerder worden gesteld, maar evenmin over de invloeden waaraan zij in dit werk staan blootgesteld, invloeden, die in het belang van de hulpverlener, supervisie eigenlijk noodzakelijk maken.

Met het voorgaande is uiteraard over de taak van reclasseerder en geestelijk werker niet alles gezegd. De reclasseerder zal daarnaast de cliënt behulpzaam blijven bij het oplossen van allerlei aanpassingsmoeilijkheden, terwijl de geestelijke werker naast het voorgaande zal proberen, gelijk de cursus over de humanistische geestelijke verzorging zegt, in de cliënt de krachten te wekken, die hem in staat stellen zelfstandig een levensvisie te hanteren.

Ziehier, zeer in het kort samengevat, datgene wat met name door Dr. Kloek naar voren werd gebracht, een standpunt, dat nadere uitwerking en overdenking zeker verdient. Met name wat de benaderingswijze, in het bijzonder van de geestelijk gestoorde mens, betreft kunnen, en hiermede willen we deze samenvatting besluiten, zowel de reclasseerder als de geestelijke raadsman van de psychiater nog zoveel leren, dat alleen reeds om die reden een nauwe samenwerking tussen deze figuren dringend gewenst is. .

BERECHTING EN RECLASSERING.

In "Puntjes op de I" is reeds vele malen de aandacht gevestigd op voor de geestelijke raadslieden belangrijke artikelen uit tijdschriften. Soms moest het blijven bij een aankondiging zonder meer, een enkele keer was van een bijzondere bijdrage een samenvatting opgenomen.

Deze wijze van werken werd gevolgd, omdat het voor de geestelijke raadslieden ondoenlijk is zich op alle daarvoor in aanmerking komende tijdschriften te abonneren.

Voor de raadslieden werkzaam in de strafgestichten van het Ministerie van Justitie willen wij echter een uitzondering maken met betrekking tot

- a. Maandschrift voor het Gevangeniswezen, uitgave van de afdeling gevangeniswezen bij het Ministerie van Justitie.
Abonnementsprijs f. 2.50 per jaar.
Opgaven voor abonnementen bij de directies der gestichten waaraan de raadslieden verbonden zijn.
- b. Maandblad voor Berechting en Reclassering.
Abonnementsprijs f. 6.75 per jaar.
Aanmelding abonnementen bij de administratie, Guido Gezellenstraat 1, Amsterdam-Z.

Deze bladen bevatten bij herhaling zoveel waardevolle bijdragen dat de geestelijke raadslieden uit de strafgestichten er goed aan doen zich hierop te abonneren.

-0-

GEESTELIJKE RAADSLIEDEN GEDETINEERDEN.

Voorgedragen voor toelating in één der strafgestichten zijn:

<u>1.</u>	de Heer K. de Bruin,	wonende 's Gravenhage, Berberisstraat 148, leraar aan een gemeentelijke H.B.S.aldaar.
<u>2.</u>	de Heer H. van Eck,	wonende te Groningen, Zaagmuldersweg 26, boekhouder.
<u>3.</u>	de Heer L. Glimmerveen,	wonende te Dordrecht, Louise de Collignystraat 30, onderwijzer bij het buitengewoon Lager Onderwijs.
<u>4.</u>	de Heer J.H. Olgers,	wonende te Assen, Vogelkerslaan 11, rijksontvanger.
<u>5.</u>	de Heer W.J. van Renssen,	wonende te Voorburg, Herenstraat 136, sigarenhandelaar.
<u>6.</u>	de Heer A.W. Tholen,	wonende te Winschoten, Oudewerfslaan 34, plv. directeur van een gew. arbeidsbureau.

=====